

WCAG 2.1 kriteereihin
perustuvat ohjekortit (tasot: A/AA)
Laurean erillisjulkaisu

Verkkosisällön saavutettavuuden ohjekortit

Taustaa

Digitaalisten palveluiden lisääntyessä palvelujen saavutettavuuteen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. WHO:n (2020) mukaan noin 16% maailman väestöstä hyötyy saavutettavista palveluista. Saavutettavuus digitaalisissa palveluissa tarkoittaa sitä, että mahdollisimman moni ihminen voi käyttää verkkopalveluja ja verkossa olevaa materiaalia mahdollisimman helposti. Digitaalisten palvelujen saavutettavuus on tärkeää meille kaikille, mutta erityisesti kohderyhmille, joilla on esimerkiksi aistivammoja, oppimisvaikeuksia tai motorisia ongelmia.

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta linjaa saavutettavuuskriteerit, jotka pohjautuvat kansainvälisen Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1 - ohjeistuksen A- ja AA-tason kriteereihin. WCAG eli Web Content Accessibility Guidelines on kansainvälisen World Wide Web -konsortion (W3C) kehittämä ja ylläpitämä ohjeistus. Sitä käytetään monien maiden lainsäädännön saavutettavuusvaatimusten perustana. Kriteerejä ohjeistuksessa on enemmän ja osa kriteereistä on AAA-tasoa, joita laki ei vaadi käytettävän. Laki velvoittaa käytännössä noudattamaan kansainvälisen WCAG-ohjeistuksen A- ja AA-tason kriteerejä.

WCAG-ohjeistuksen rakenne on monitasoinen. Kriteerit on jaoteltu neljän pääperiaatteen alle, jotka ovat:

- havaittavuus
- hallittavuus
- ymmärrettävyys
- toimintavarmuus (josta käytetään myös termiä lujatekoisuus)

Idea korttien takana

Nämä ohjekortit on tehty perustuen saavutettavuusvaatimukseen, ja kortit on toteutettu osana Disko-digitaalisten palveluiden saavutettavuus koronan kukistajana -hanketta. Hanke on paneutunut laajasti digitaalisten palvelujen saavutettavuuden lisäämiseen yrittäjien keskuudessa. Hanke on toiminut 1.9.2021 - 30.8.2023 ja se rahoitettiin osana Euroopan unionin COVID-19 pandemian johdosta toteuttamia toimia. Hanketta toteutti Laurea-ammattikorkeakoulu yhdessä Haaga-Helia ammattikorkeakoulun kanssa. Hanke toimi Uudenmaan alueella.

Hankkeessa toteutettiin työpajoja, tietoiskuja ja haastatteluja yrittäjille ja analysoitiin heidän verkkosivustojaan saavutettavuuskriteerien osalta. Arvioinnit tehtiin asiantuntija-arviona peilaten yrittäjien digitaalisia palveluita WCAG 2.1 -vaatimukseen. Analyseissä havaittiin erilaisia saavutettavuuteen liittyviä puutteita digitaalisissa palveluissa. Yrittäjiä haastateltiin ja heiltä kyseltiin myös mahdollisista esteistä saavutettavien palveluiden toteuttamiseksi. Pääsääntöisesti haastattelujen tuloksista nousi tietämättömyys saavutettavuudesta ja tuen tarve sekä ymmärryksen lisääminen saavutettavista digitaalisista palveluista.

Idea saavutettavuuden ohjekorteista lähti ajatuksesta tuottaa yrittäjille helppo tapa ymmärtää lain asettamia vaatimuksia, ja tarjota konkreettisia esimerkkejä, kuinka kriteereissä olevat toiminnot voi itse tuottaa digitaalisiin palveluihin esimerkiksi verkkosivustolle.

Ohjekorttien käyttö

Ohjekorttien käytön osalta kannattaa huomioida, että WCAG 2.1 -ohjeistuksessa on myös taso AAA, mutta sen tason ohjeistuksia tai kriteereitä ei ole korteissa mukana. Tämän johdosta korteissa esiintyvä numerointi voi vaikuttaa epäloogiselta.

WCAG-periaatteiden alle on luokiteltu yleisluonteiset ohjeet. Nämä ovat omina kortteina. Lain vaatimat yksityiskohtaiset kriteerit on tuotu omina kortteina ja näitä on yhteensä 49 kappaletta. Jokaiselle kriteerille on tuotu mukaan käytännön esimerkki ja kuva.

Näiden korttien ja esimerkkien avulla, saat ymmärryksen lain vaatimuksista ja pystyt helposti tekemään omat digitaaliset palvelut saavutettaviksi.

Halutessasi voit tulostaa kortit käyttöösi. Leikkaa ja käytä kortteja suunnittelun ja digitaalisten palveluidesi päivittämisen tukena.

1. HAVAITTAVA

Informaatio ja käyttöliittymäkomponentit pitää esittää tavoilla, jotka käyttäjä voi havaita.

1.1 Tekstivastineet

Tarjota tekstivastineet kaikelle ei-tekstuaaliselle sisällölle siten, että sisältö voidaan muuttaa muihin tarvittaviin muotoihin, kuten isokokoiseksi tekstiksi, pistekirjoitukseksi, puheeksi, symboleiksi tai yksinkertaisemmaksi kieleksi.

1.2 Aikasidonnainen media

Tarjota vastine aikasidonnaiselle medialle. Aikasidonnaisella medialla tarkoitetaan esimerkiksi liikkuvaa kuvaa tai ääntä. Tallennetulla medialla tarkoitetaan ei-live-muotoista mediaa, eli tiedostoa, joka on tehty valmiiksi ja tuotu sitten sivustolle.

1. HAVAITTAVA

Informaatio ja käyttöliittymäkomponentit pitää esittää tavoilla, jotka käyttäjä voi havaita.

1.3 Mukautettava

Tuota sisältöä, joka voidaan esittää eri tavoin (esimerkiksi yksinkertaisemman asettelun avulla) informaatiota tai rakennetta menettämättä.

1.4 Erottuva

Helpota käyttäjiä näkemään ja kuulemaan sisältö lisäämällä taustasta erottuva etuala.

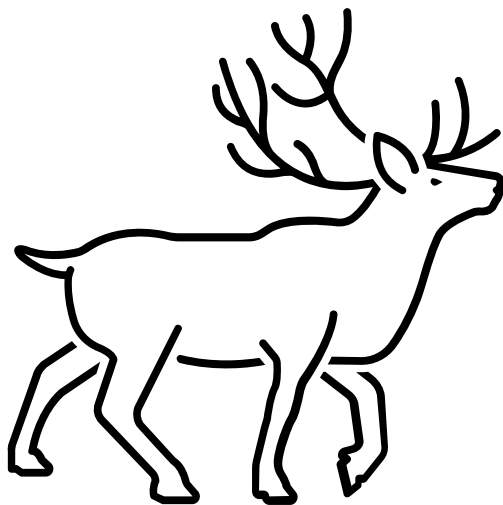
1.1.1 Ei-tekstuaalinen sisältö (Taso A)

Kaikki käyttäjälle esitettävä ei-tekstuaalinen sisältö on varustettu saman tarpeen täyttävällä tekstivastineella. Joissain tapauksissa voi olla poikkeuksia.

Esimerkkinä kuvien ALT-teksti.

Kaikkiin kuviin selite eli ALT-teksti, tai jos kyseessä on koristekuva, merkitse kuva koristekuvaksi. Käytä myös avainsanoja selitteissä.

Oheisen kuvan selite voisi olla: Joulupukin poro.

1.2.1 Pelkkä audio ja pelkkä video (tallennettu) (Taso A)

Seuraava pätee tallennetulle pelkälle audiomedialle ja tallennetulle pelkälle videomedialle, paitsi kun audio tai video on tekstin mediavastine ja selvästi merkitty sellaiseksi:

- Pelkkä tallennettu audio: Tarjolla on vastine aikasidonnaiselle medialle.
- Pelkkä tallennettu video: Tarjolla on joko vastine aikasidonnaiselle medialle tai audiotiedosto, joka esittää vastaavan informaation kuin tallennettu pelkkä videosisältö.

Esimerkkinä podcastin litterointi tai visuaalisen informaation esittäminen muussa muodossa.

Litteroi kaikki podcastit tekstimuotoon tai videosisältö tekstimuotoon. Jos videon ääniraidalta kuuluvat kaikki oleelliset seikat, ei tekstimuotoista vaihtoehtoa tarvita.

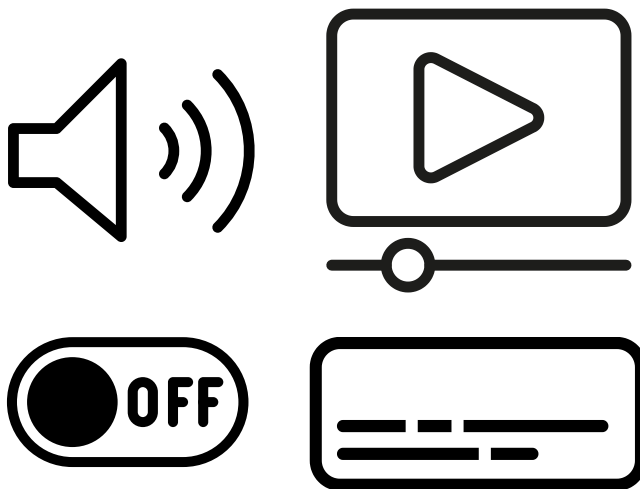

1.2.2 Tekstitys (tallennettu) (Taso A)

Kaikelle synkronoidussa mediassa olevalle tallennetulle audiosisällölle on tarjolla tekstitys, paitsi kun media on tekstin mediavastine ja selvästi merkitty sellaiseksi.

Esimerkkinä animaatiovideo, jossa on ääniselostus.

Tekstitystä ei tule polttaa kiinni videoon vaan tarjota oma tekstitiedosto. Tekstitys pitää pystyä kytkemään pois päältä.

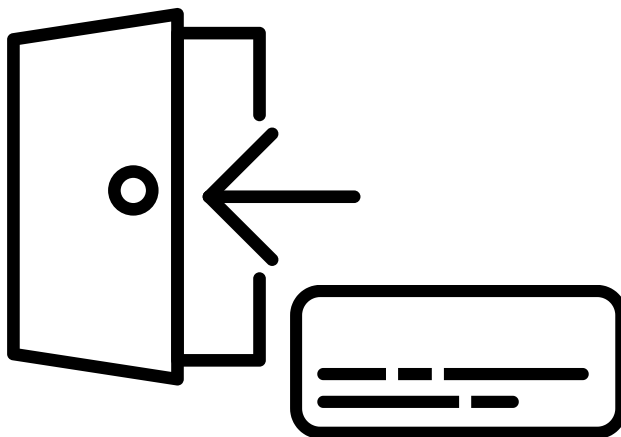

1.2.3 Kuvailutulkkaus tai mediavastine (tallennettu) (Taso A)

Synkronoidulle medialle on tarjolla aikasidonnaisen median vastine tai tallennetun videosisällön kuvailutulkkaus.

Esimerkkinä mediasisällön äänien kuvaus.

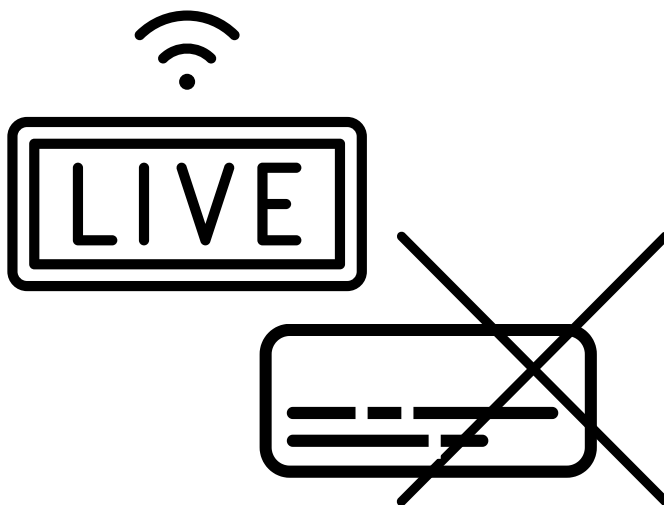
Äänet kuvataan, esimerkiksi videolla joku huokaisee tai ovi narahtaa.

1.2.4 Tekstitys (suorissa lähetyksissä) (Taso AA)

Kaikelle synkronoidussa mediassa olevalle suoralle audiosisällölle on tarjolla tekstitys.
Huomioi, että tämä kriteeri ei ole lain vaatimuksissa.

Suoria video- ja äänilähetyksiä ei siis tarvitse tämän lain mukaan tekstittää.

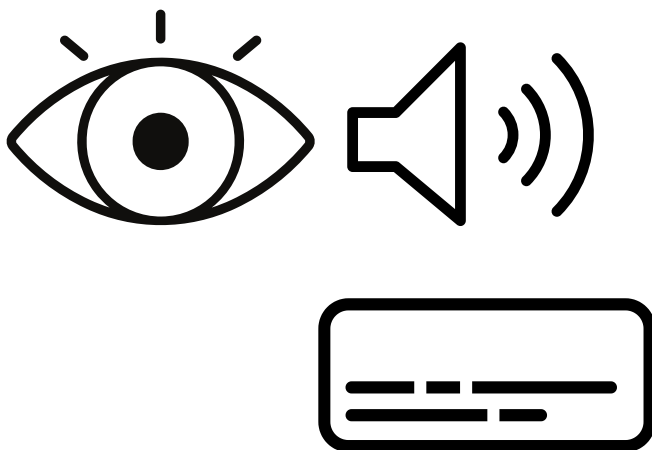

1.2.5 Kuvailutulkkaus (tallennettu) (Taso AA)

Kaikelle synkronoidussa mediassa olevalle tallennetulle videosisällölle on tarjolla ääniselite. Kriteerin 1.2.3. huomioiminen täyttää tämän kriteerin.

Esimerkkinä videon oma, kuvaileva ääniselite.

Jos videon oma ääniraita ei sisällä riittävästi informaatiota videon sisällöstä, tarjoa selite.

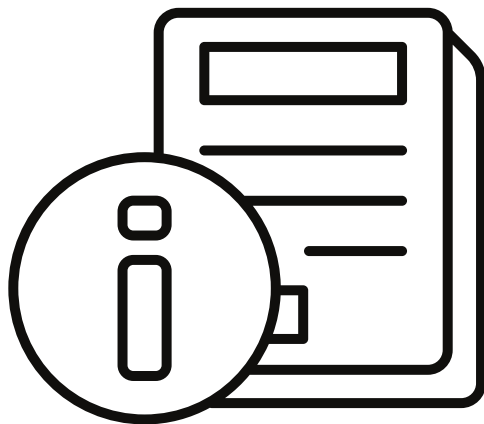

1.3.1 Informaatio ja suhteet (Taso A)

Verkkosivun rakenne ja elementtien suhteet on ilmaistu HTML-kielen avulla tai vastaava informaatio on annettu tekstimuotoisena.

Esimerkkinä otsikoita käytetty oikein ja lomakkeen kentät kuvattu, jotta ruudunlukuohjelmalla pystytään lukemaan tekstiä.

Käytä otsikoissa loogista järjestystä H1, H2, H3, H4 (älä lihavoi vaan noudata koodia). Lisää lomakkeen kenttiin nimilaput, josta käy ilmi, mitä kuhunkin lomakekenttään tulee kirjoittaa.

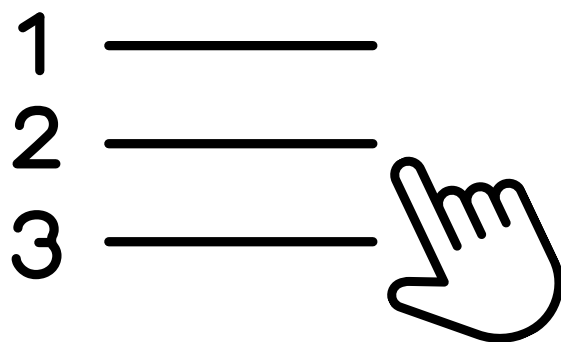

1.3.2 Merkitykseen vaikuttava järjestys (Taso A)

Kun sisällön esitysjärjestys vaikuttaa sisällön merkitykseen, oikea lukemisjärjestys voidaan selvittää ohjelmallisesti. Tämä liittyy järjestelmän koodiin.

Esimerkkinä sisällön oikea järjestys.

Älä muokkaa eri tyyleillä järjestystä vaan koodin kautta. Tarkista lukujärjestys esim. MS Office -ohjelmissa. Verkkosivusisällössä on hyvä suosia lineaarista yksipalstaista asettelua useamman palstan sijaan, jotta lukemisjärjestys menee oikein.

1.3.3 Aistinvaraiset ominaispiirteet (Taso A)

Ohjeet sisällön ymmärtämiseksi ja hallitsemiseksi eivät riipu yksinomaan komponenttien aistinvaraisista ominaispiirteistä kuten muoto, koko, visuaalinen sijainti, suunta tai ääni.

Esimerkkinä ohjeet.

Ohjeet tulee toteuttaa niin, että se eivät vaadi kykyä kuulla tai nähdä. Älä siis käytä ohjeita kuten klikkaa kuvaa logon alta tai jatka toimintoa äänimerkin jälkeen.

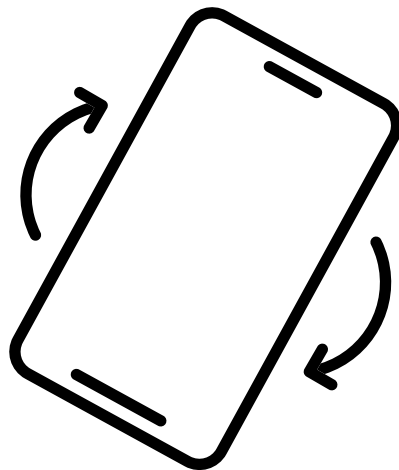
1.3.4 Asento (Taso AA)

Sisältöä ei ole rajoitettu vain tiettyyn näyttölaitteen asentoon kuten pysty- tai vaakasuuntaan, lukuunottamatta tapausta, jossa tietty asento on olennainen.

Huomautus: Tapauksia, joissa tietty näyttölaitteen asento on olennainen ovat esimerkiksi šekki, pianosovellus, esitysdiaat projektorilla tai televisiota varten tai virtuaalitodellisuuden sisältö, joihin kahdensuuntainen näyttölaitteen asento ei sovellu.

Esimerkkinä sisältö ja päätelaitteet.

Mobiililaitteissa sisältöä voi katsoa sekä pysty-, että vaakatasossa. Sisällöntuotannossa kannattaa miettiä, voiko taulukoista tehdä yksinkertaisempia ja "kapeampia" eli ennen kaikkea vähentää sarakkeita.

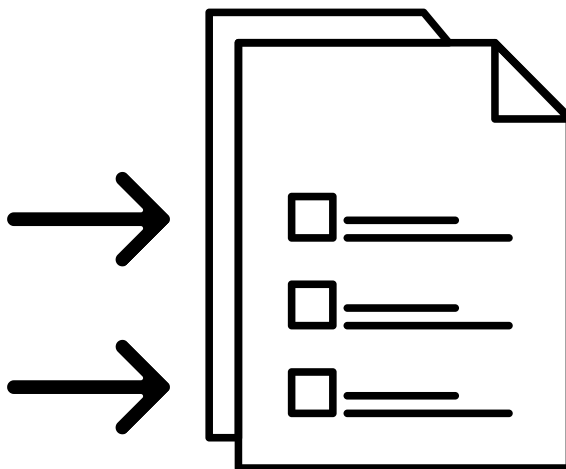

1.3.5 Määrittele syötteen tarkoitus (Taso AA)

Jokaisen syötekentän, jota käytetään tietojen keräämiseen käyttäjästä, tarkoitus voidaan selvittää ohjelmallisesti

Esimerkkinä lomakkeiden rakentaminen.

Lomakkeet on rakennettava niin, että jokaisella yksittäisellä kentällä on näkyvät, kuvaavat ja selkeät selitteet.

1.4.1 Värien käyttö (Taso A)

Väriä ei käytetä ainoana visuaalisena keinona välittämään informaatiota, esittämään toimintoa, pyytämään vastausta tai korostamaan visuaalista elementtiä.

Esimerkkinä lomakkeet ja väri.

Lomakkeissa väri ei saa olla ainoa keino ilmaisemaan kentän pakollisuutta vaan sitä voidaan värin lisäksi osoittaa ikonilla tai tekstillä, esim. "Pakollinen".

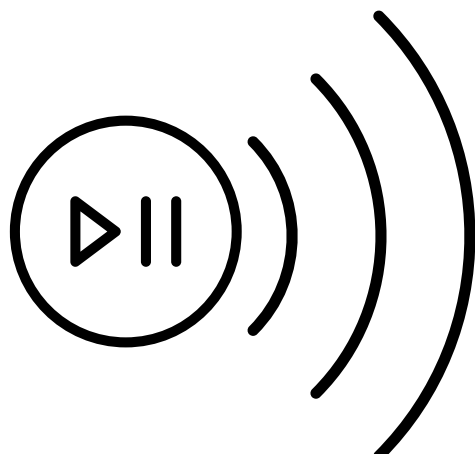

1.4.2 Audion kontrollointi (Taso A)

Jos jokin ääni verkkosivulla soi automaattisesti kauemmin kuin kolme sekuntia, käytettävissä on joko mekanismi äänen keskeyttämiseen tai pysäyttämiseen tai mekanismi äänen voimakkuuden säätämiseksi koko järjestelmän äänenvoimakkuuden tasosta riippumatta. Pysäytysmahdollisuus olisi hyvä olla mahdollisimman alkuosassa sivua.

Esimerkkinä äänet sivuilla.

Anna käyttäjälle mahdollisuus käynnistää ja pysäyttää ääni. Pysäytysmahdollisuus olisi hyvä olla mahdollisimman alkuosassa sivua.

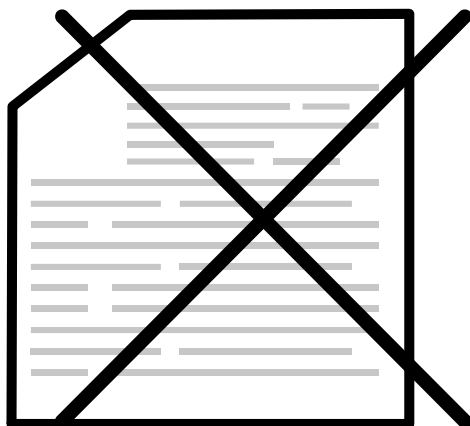

1.4.3 Kontrasti (minimi) (Taso AA)

Tekstin ja tekstiä esittävien kuvien visuaalisen esitystavan kontrastisuhde on vähintään 4,5:1. Isokokoisessa tekstissä ja isokokoista tekstiä esittävässä kuvissa kontrastisuhde on vähintään 3:1.

Esimerkkinä tekstien erottautuminen taustasta.

Tekstit tulee erottautua taustaväristä. Kontrastityökalut auttavat tarkistamisessa.

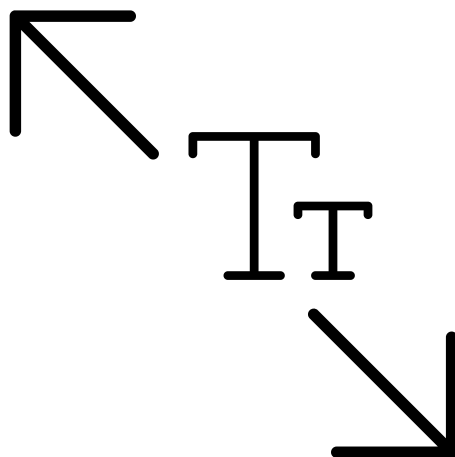

1.4.4 Tekstin koon muuttaminen (Taso AA)

Lukuun ottamatta tekstitystä ja tekstiä esittäviä kuvia, tekstin kokoa voidaan muuttaa ilman avustavaa teknologiaa aina 200 prosenttiin asti ilman sisällön tai toiminnallisuuden menettämistä.

Esimerkkinä tekstikoon kasvattaminen.

Jos tekstikokoa kasvattaa (200%) varmista etteivät elementit mene toistensa päälle. Tarjoa sivustollasi esimerkiksi mahdollisuus kasvattaa tekstikokoa kaksinkertaiseksi valmiilla painikkeilla.

1.4.5 Tekstiä esittävät kuvat (Taso AA)

Jos käytetty teknologia voi tuottaa visuaalisen esityksen, informaation välittämiseen käytetään enemmän tekstiä kuin tekstiä esittäviä kuvia. Tässä kriteerissä on muutama poikkeustapaus.

Esimerkkinä tekstiä esittävien kuvien välttäminen.

Microsoft Wordissa olevat ClipArtit ovat esimerkkejä vältettävistä kuvista, joissa tiedon kannalta oleellinen teksti on kuvan sisällä. Tekstiä voidaan käyttää kuvamuodossa esimerkiksi logoissa.

1.4.10 Responsiivisuus (Taso AA)

Sisältö voidaan esittää ilman sisällön tai toiminnallisuuden menettämistä ja ilman kahdensuuntaista vierittämistä, kun:

- pystysuuntaan vieritettävän sisällön leveys on 320 CSS-pikseliä.
- vaakasuuntaan vieritettävän sisällön korkeus on 256 CSS-pikseliä.

Lukuun ottamatta sisällön osia, jotka vaativat kahdensuuntaista esitystapaa käytön tai merkityksen vuoksi.

Esimerkkinä sisällön näkyminen käyttäjäystävällisesti mobiililaitteissa.

Huolehdi siitä, että kaikki sisältö on samalla tavalla käytettävissä (responsiivinen) ilman ylimääräistä vierityspalkkia. Voit testata tätä omalla mobiililaitteella.

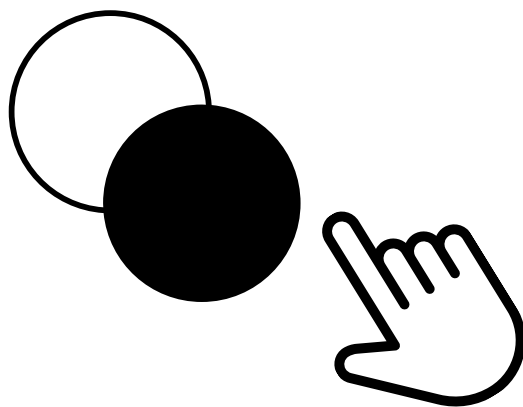
1.4.11 Ei-tekstimuotoisen sisällön kontrasti (Taso AA)

Seuraavanlaisten elementtien visuaalisessa esitystavassa kontrastisuhde viereiseen väriin/väreihin on vähintään 3:1:

- Käyttöliittymäkomponentit
- Graafiset objektit

Esimerkkinä painikkeiden taustavärit.

Varmista, että painikkeiden taustavärit erottuvat selkeästi.

1.4.12 Tekstin välistys (Taso AA)

Sisällössä, joka on toteutettu käyttäen merkkauškieliä ja joka tukee seuraavia tekstin muotoilun ominaisuuksia, sisältöä tai toiminnallisuutta ei menetetä, jos asetetaan kaikki seuraavat muuttamatta mitään muuta tyylimääritystä:

- Riviväliksi (rivin korkeudeksi) vähintään 1,5 kertaa kirjasinkoko.
- Kappaleen jälkeisen tyhjän tilan kooksi vähintään 2 kertaa kirjasinkoko.
- Kirjainväliksi vähintään 0,12 kertaa kirjasinkoko.
- Sanojen väliksi vähintään 0,16 kertaa kirjasinkoko.

Esimerkkinä sisällön erottuminen.

Verkkosivujen sisällön erottuminen tarpeeksi isoilla riviväleillä (esimerkiksi 1,5).

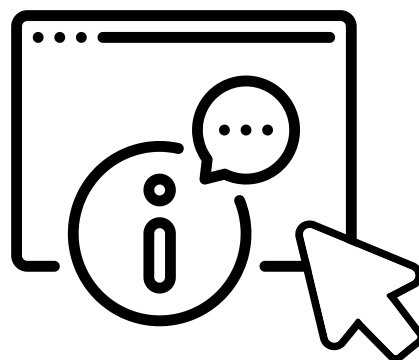
1.4.13 Sisältö osoittaessa tai kohdistuessa (Taso AA)

Jos osoittimen vieminen elementin päälle tai kohdistuksen siirtäminen elementtiin tuo näkyviin lisää sisältöä ja osoittimen tai kohdistuksen pois siirtäminen piilottaa sisällön, seuraavat ehdot pätevät:

- Piilotettavissa: On olemassa mekanismi, jolla näkyviin tulleen sisällön saa piilotettua siirtämättä osoitinta tai kohdistusta, lukuun ottamatta tapausta, jossa sisältö on syötevirheestä kertova teksti tai se ei peitä tai korvaa muuta sisältöä.
- Osoitettavissa: Jos osoittimen vieminen elementin päälle tuo näkyviin uutta sisältöä, osoitin voidaan viedä ilmestyneen sisällön päälle aiheuttamatta sen katoamista.
- Pysyvä: Uusi sisältö pysyy näkyvissä kunnes osoitin tai kohdistus on siirretty pois, käyttäjä on piilottanut sisällön tai sen sisältö ei enää päde.

Esimerkkinä kursorin liikuttelu.

Jos kursori viedään jonkin elementin päälle ja siitä avautuu lisätietoa, pitää yllä olevat kohdat toteutua.

2. HALLITTAVA

Käyttöliittymäkomponenttien ja navigoinnin pitää olla hallittavia.

2.1 Käytettävissä näppäimistöltä

Toteuta kaikki toiminnallisuus siten, että se on käytettävissä näppäimistöltä.

2.2 Tarpeeksi aikaa

Anna käyttäjille tarpeeksi aikaa lukea ja käyttää sisältöä.

2.3 Sairauskohtaukset

Älä suunnittele sisältöä tavalla, jonka tiedetään aiheuttavan sairauskohtauksia.

2. HALLITTAVA

Käyttöliittymäkomponenttien ja navigoinnin pitää olla hallittavia.

2.4 Navigoitava

Tarjoo käyttäjille tapoja navigoida, etsiä sisältöä ja määrittää sijaintinsa.

2.5 Syötetavat

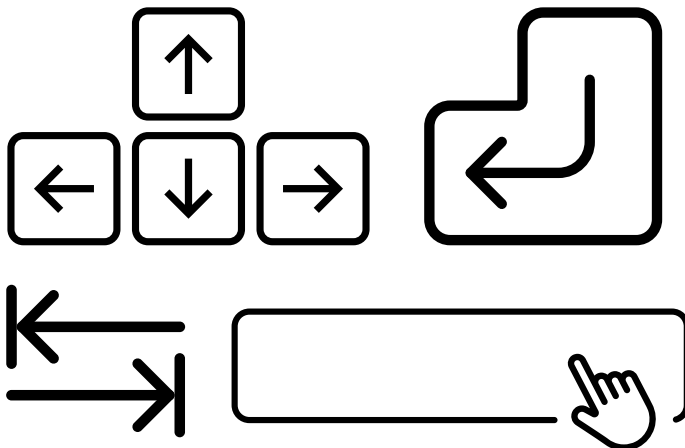
Tee toimintojen käyttämisestä käyttäjille helpompaa, erilaisilla syötetavoilla näppäimistön lisäksi.

2.1.1 Näppäimistö (Taso A)

Kaikki sisällön toiminnallisuus on hallittavissa näppäimistörajapinnan välityksellä ilman vaatimusta yksittäisten näppäinpainallusten erityisestä ajoittamisesta, paitsi kun alla oleva toiminnallisuus vaatii syötettä, joka riippuu käyttäjän liikkeen polusta eikä vain päätepisteistä.

Esimerkkinä näppäimistön käyttö.

Toimintojen, kuten linkkien avaamisen tai painikkeiden painamisen, tulee onnistua näppäimistöllä.

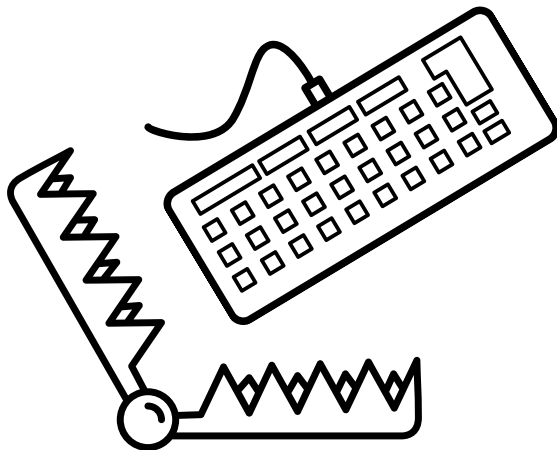

2.1.2 Ei näppäimistöansaa (Taso A)

Jos kohdistus voidaan siirtää sivun komponenttiin näppäimistörajapinnan kautta, niin kohdistus voidaan siirtää myös pois kyseiseltä komponentilta pelkästään näppäimistörajapintaa käyttämällä. Mikäli tämä vaatii muuta kuin pelkkien nuoli- tai tab-näppäimien tai muiden standardinmukaisten poistumismenetelmien käyttämistä, käyttäjälle neuvotaan menetelmä kohdistuksen poissiirtämiseksi.

Esimerkkinä näppäimistön käyttö.

Käyttäjä pystyy palaamaan etusivulle eikä jää ”ansaan” johonkin kohtaan palvelussa.

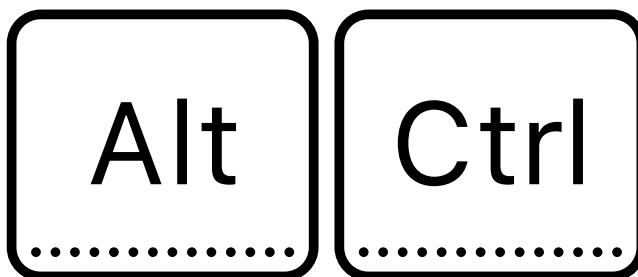
2.1.4 Yhden merkin pikanäppäimet (Taso A)

Jos sisältöön on toteutettu näppäinoikotie, joka käyttää vain yhtä kirjain- (mukaan lukien pienet ja isot kirjaimet), välimerkki-, numero- tai symbolinäppäintä, vähintään yksi seuraavista pätee:

- Pois päältä: näppäinoikotien voi ottaa pois käytöstä.
- Uudelleenmäärittely: näppäinoikotie voidaan määrittellä uudelleen.
- Aktiivinen vain kohdistettaessa: näppäinoikotie on käytössä vain, kun kohdistus on kyseisessä komponentissa.

Esimerkkinä pikanäppäimet.

Yhden painikkeen pikanäppäimet ovat huono vaihtoehto. Käytä useampaa komentonäppäintä.

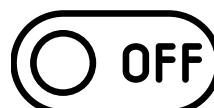
2.2.1 Säädettävä ajoitus (Taso A)

Jokaiselle sisällön asettamalle aikarajalle ainakin yksi seuraavista pitää paikkansa:

- **Pois päältä:** Käyttäjä voi kytkeä aikarajan pois päältä ennen sen täyttymistä.
- **Säädä:** Käyttäjän sallitaan säätää aikarajaa ennen sen kohtaamista laajalla asteikolla, joka on vähintään kymmenen kertaa oletusasetuksen pituus.
- **Jatka:** Käyttäjää varoitetaan ennen ajan loppumista, annetaan vähintään 20 sekuntia aikaa aikarajan jatkamiseen yksinkertaisen toiminnon avulla (esimerkiksi, "paina välilyöntiä") ja käyttäjän sallitaan jatkaa aikarajaa vähintään kymmenen kertaa.
- **Reaaliaikainen poikkeus:** Aikaraja on reaaliaikaisen tapahtuman vaadittu osa (esimerkiksi huutokaupan), ja vaihtoehto aikarajalle ei ole mahdollinen.
- **Olellainen poikkeus:** Aikaraja on olellainen ja sen pidentäminen mitätöisi toiminnon.
- **20 tunnin poikkeus:** Aikaraja on yli 20 tuntia.

Esimerkkinä toimintojen poiskytkeminen.

Jos sivu ohjautuu viiden sekunnin kuluttua sivun avaamisesta uudelle sivulle, varmista, että käyttäjä voi kytkeä tämän toiminnon pois päältä.

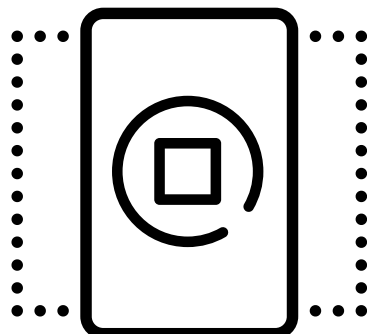

2.2.2 Tauota, pysäytä, piilota (Taso A)

- Liikkuva, vilkkuva, vierivä: Kaikelle liikkuvalla, vilkkuvalla tai vierivällä informaatiolla, joka (1) käynnistyy automaattisesti, (2) kestää yli viisi sekuntia ja (3) esitetään rinnakkain muun sisällön kanssa, on olemassa mekanismi, jonka avulla käyttäjä voi sen tauottaa, pysäyttää tai piilottaa.
- Automaattisesti päivittyvä: Kaikelle automaattisesti päivittyvälle informaatiolle, joka (1) käynnistyy automaattisesti ja (2) esitetään rinnakkain muun sisällön kanssa, on olemassa mekanismi, jonka avulla käyttäjä voi keskeyttää, pysäyttää tai piilottaa sen tai hallita sen päivitystiheyttä, paitsi silloin kun automaattinen päivittyminen on olennainen osa toimintoa.

Esimerkkinä liikkuvan toiminteen pysäytys.

Käyttäjä pystyy pysäyttämään kuvakarusellin tai videon pysäytyspainikkeella.

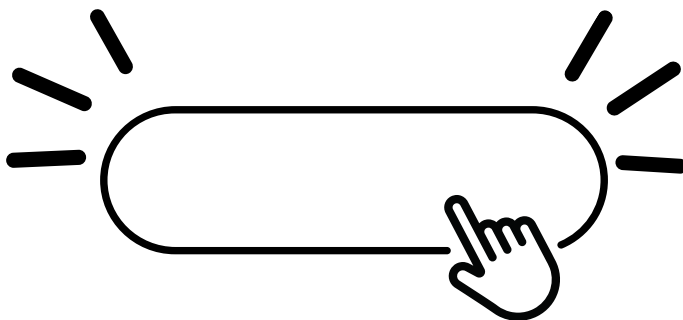

2.3.1 Kolme välähdystä tai alle -raja-arvo (Taso A)

Verkkosivut eivät sisällä mitään, joka milloinkaan välähtäisi useammin kuin kolme kertaa sekunnissa, tai välähdys on alle yleisen välähdyksen ja punaisen välähdyksen raja-arvojen.

Esimerkkinä välkkyvä sisältö.

Vältä välkkyvää sisältöä palveluissa. Välkkyvyyden raja saattaa ylittyä herkästi esimerkiksi musiikkivideoissa, jos niissä on käytetty strobo-valoja.

2.4.1 Ohita lohkot (Taso A)

Tarjolla on mekanismi sellaisten sisällön lohkojen ohittamiseen, jotka toistuvat useilla verkkosivuilla.

Esimerkkinä pääsy pääsisältöön.

Lisää sivun alkuun ”Hyppää pääsisältöön” -niminen linkki, jonka avulla ohitetaan päävalikko kokonaan.

2.4.2 Sivuoitsikot (Taso A)

Verkkosivuilla on otsikot, jotka kuvailevat aiheen tai merkityksen.

Esimerkkinä ainutlaatuiset otsikot.

Nimeä ainutlaatuinen otsikko sivuillesi.

Etusivu - Putiikki Oy

Tuotteet - Putiikki Oy

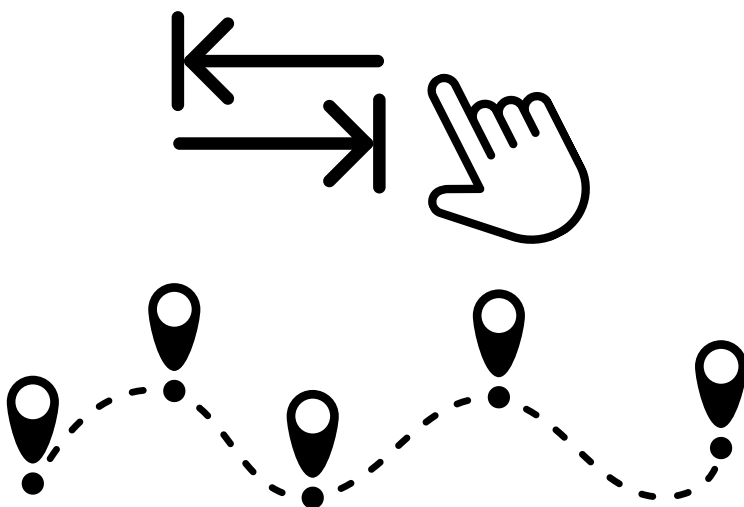
Kassa - Putiikki Oy

2.4.3 Kohdistusjärjestys (Taso A)

Jos verkkosivu voidaan navigoida järjestyksessä ja navigointijärjestykset vaikuttavat merkitykseen tai toimintoon, fokuksitavissa olevat komponentit vastaanottavat fokuksen merkityksen ja toimivuuden säilyttävässä järjestyksessä.

Esimerkkinä sivuston navigointi.

Kun verkkosivustoa käy läpi tab-näppäimellä, tulee fokuksen elementistä toiseen säilyä loogisena ja johdonmukaisena.

2.4.4 Linkin tarkoitus (kontekstissa) (Taso A)

Jokaisen linkin tarkoitus voidaan selvittää yksin linkkitekstistä tai linkkitekstistä yhdessä ohjelmallisesti selvitettävissä olevan linkkikontekstin avulla, paitsi tilanteissa, joissa linkki olisi yleisesti ottaen epäselvä kaikille käyttäjille.

Esimerkkinä linkit.

Merkitse linkit ja/tai linkkitekstit kuvaaviksi.

2.4.5 Useita tapoja (Taso AA)

Käytettävissä on enemmän kuin yksi tapa paikallistaa yksi verkkosivu verkkosivujen joukosta, paitsi silloin kun verkkosivu on prosessin lopputulos tai vaihe.

Esimerkkinä sivun löydettävyys.

Sivustoon kuuluva yksittäinen verkkosivu löytyy päänavigaatiosta, sivustokartasta tai sivuston hakutoiminteen avulla.

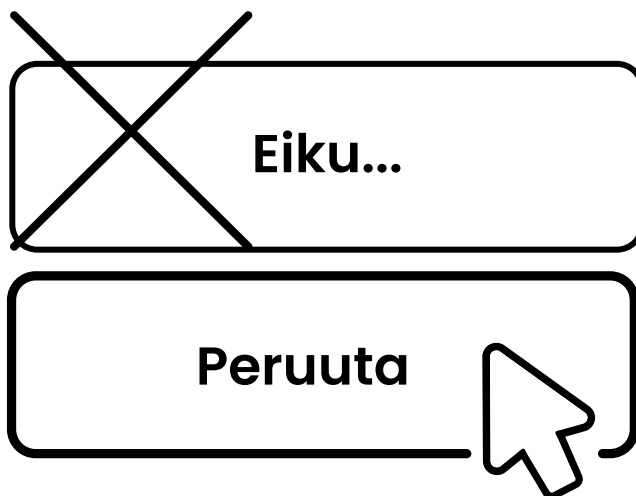

2.4.6 Otsikot ja nimilaput (Taso AA)

Otsikot ja nimilaput kuvailevat aiheen tai merkityksen.

Esimerkkinä otsikoiden, painikkeiden ja lomakekenttien nimeäminen.

Käytä kuvaavia otsikoita, nimeä painikkeet ja lomakekentät kuvaavasti ja selkeästi.

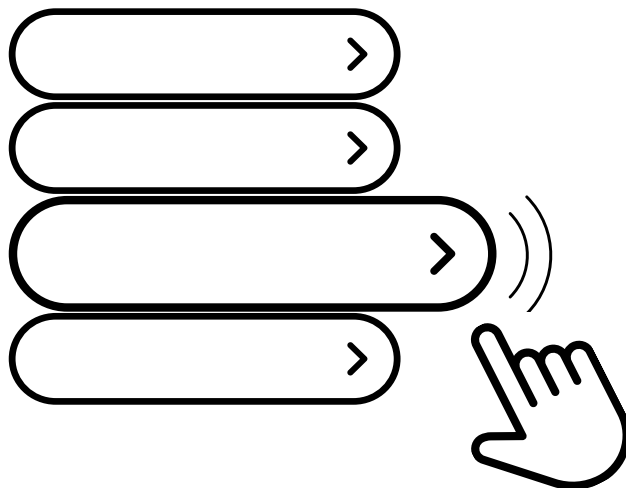

2.4.7 Näkyvä kohdistus (Taso AA)

Kaikilla näppäimistöltä käytettävillä käyttöliittymillä on käyttötila, jossa näppäimistön kohdistuksen ilmaisin on näkyvissä.

Esimerkkinä kohdentaminen.

Käyttäjän tulee nähdä, missä verkkosivun elementissä näppäimistön fokus kulloinkin on. Kiinnitä huomiota kohdistimen ja sen viereisten värien väliseen kontrastisuhteeseen, ettei se jää liian alhaiseksi.

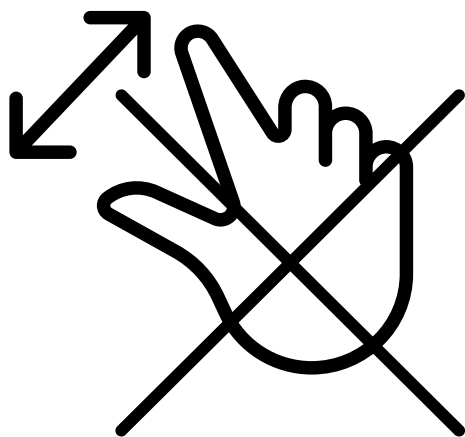

2.5.1 Osoitineleet (Taso A)

Kaikkia toimintoja, joissa hyödynnetään monipiste- tai reittiin perustuvia ohjauseleitä, voidaan käyttää myös yhdellä osoittimella ja ilman reittiin perustuvaa elettä, paitsi jos kyseinen ohjaustapa on olennainen.

Esimerkkinä pyyhkäisy.

Tarkista että toiminnot toimivat esimerkiksi ilman pyyhkäisyelettä (kosketusnäyttö) tai raahaus-toimintoa.

2.5.2 Osoitinlaitteella tehdyn valinnan peruuttaminen (Taso A)

Toimintoihin, joita voidaan käyttää yhden osoittimen avulla, pätee vähintään yksi seuraavista:

- Ei alas-tapahtumaa: Mikään osa toiminnallisuudesta ei tapahdu alas-tapahtuman yhteydessä.
- Keskeytä tai kumoa: Toiminnon päättäminen tapahtuu ylös-tapahtuman yhteydessä, ja on olemassa mekanismi, jolla toiminto voidaan perua ennen päättämistä tai kumota päättämisen jälkeen.
- Vastakkaisuus: Ylös-tapahtuma kumoaa edeltävän alas-tapahtuman aiheuttaman toiminnon.
- Olennainen: Toiminnon päättäminen alas-tapahtuman yhteydessä on olennaista.

Esimerkkinä monivalinta.

Tarkista, että monivalinnassa vastausta ei tule valituksi, jos vastauspainike vapautetaan vastausalueen ulkopuolella.

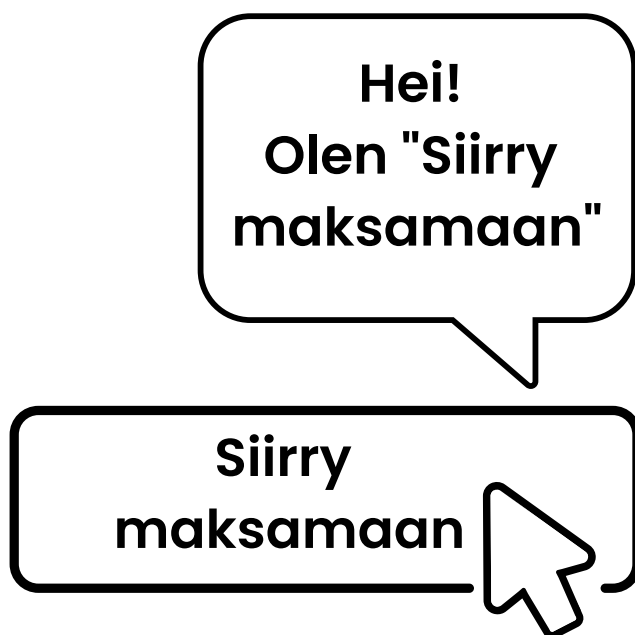

2.5.3 Nimilappu nimessä (Taso A)

Tapauksissa, joissa käyttöliittymäkomponentin nimilapussa on tekstiä tai tekstiä esittävä kuva, komponentin nimi sisältää sen tekstin, joka on visuaalisesti näkyvissä.

Esimerkkinä looginen nimeäminen.

Nimeä koodissa ja näkyvillä oleva komponentin nimi samalla tavalla, esimerkiksi nimetään painikkeet samalla tavalla.

2.5.4 Käyttö liikkeen avulla (Taso A)

Toiminnallisuus, jota voidaan käyttää liikuttamalla laitetta, voidaan käyttää myös käyttöliittymäkomponenttien avulla, ja liikeaktivointi voidaan ottaa pois päältä, jotta vältetään toiminnan aktivoiminen vahingossa.

Esimerkkinä liike.

Liikkeeseen perustuvia eleitä pitää pystyä käyttämään myös käyttöliittymäkomponenttien kautta, esimerkiksi painikkeen avulla.

3. YMMÄRRETTÄVÄ

Informaation ja käyttöliittymän toiminnan pitää olla ymmärrettävää.

3.1 Luettava

Tee tekstisisällöstä luettavaa ja ymmärrettävää.

3.2 Ennakoitava

Tee verkkosivuista sellaisia, että niiden ilmiasu ja toiminta ovat ennakoitavia.

3.3 Syötteen avustaminen

Auta käyttäjiä välttämään ja korjaamaan virheitä.

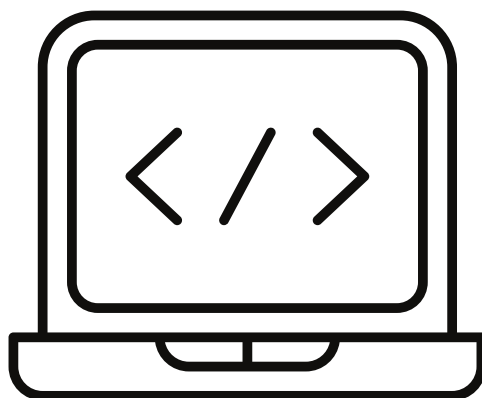
3.1.1 Sivun kieli (Taso A)

Sivuston kieli on määritelty ohjelmallisesti käyttäen HTML lang-attribuuttia (esimerkiksi `<html lang="fi-FI">`).

Esimerkkinä kielen nimeäminen.

Määrittele kielisyys suoraan koodiin esim. verkkosivustolle.

`<html lang="fi-FI">`

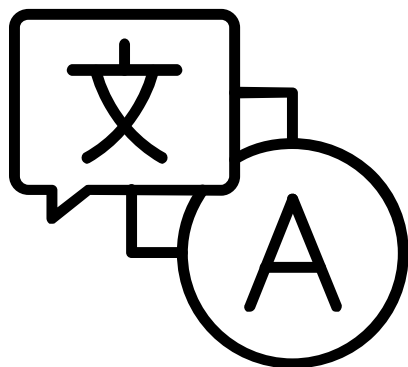

3.1.2 Osien kieli (Taso A)

Sisällön jokaisen tekstikatkelman tai ilmaisun luonnollinen kieli voidaan selvittää ohjelmallisesti, paitsi seuraavien osalta: erisnimet, tekniset termit, määrittämättömän kielen sanat sekä sanat tai ilmaisut, jotka ovat muuttuneet läheisen tekstiympäristön kielen murteelliseksi osaksi.

Esimerkkinä kielten sekoittaminen sivuilla.

Vältä sisällöntuotannossa tilanteita, joissa eri kielistä tekstiä on runsaasti samalla sivulla tai käytä eri kieliversioita.

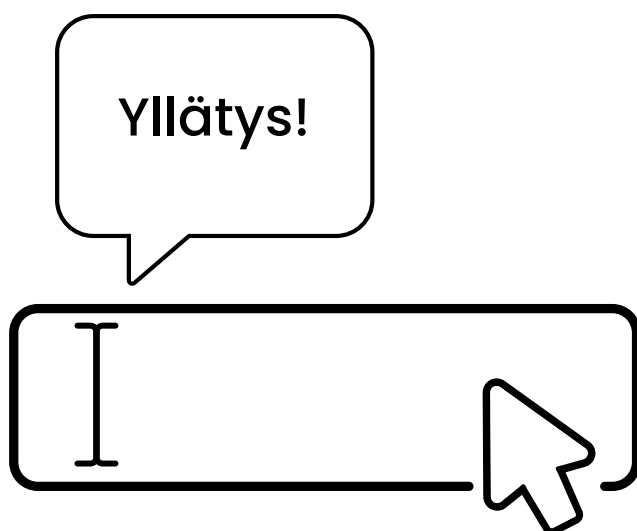

3.2.1 Kohdistaminen (Taso A)

Kun mikä tahansa käyttöliittymäkomponentti saa kohdistuksen, se ei aiheuta kontekstin muutosta.

Esimerkkinä kohdistaminen.

Päävalikon pudotusvalikko kannattaa suunnitella niin, että esimerkiksi päänavigaation Tuotteet-kohdasta avautuva alavalikko (sis. esim. paidat, housut, asusteet, alusvaateet jne.) ei peitä alkuperäistä Tuotteet-kohtaa kokonaan ja hiiren kursoria pitää pystyä liikuttelemaan avautuneessa sisällössä.

3.2.2 Syöte (Taso A)

Minkään käyttöliittymäkomponentin asetuksen muuttaminen ei automaattisesti aiheuta kontekstin muutosta, ellei käyttäjää ole ohjeistettu tällaisesta toiminnosta ennen komponentin käyttöä.

Esimerkkinä lomake-elementit.

Esimerkiksi monisivuisessa kysymyslomakkeessa käyttäjää ei siirretä (ei vieritetä sivua) kysymyksestä toiseen heti, kun hän on vastannut kysymykseen. Sen sijaan käyttäjä siirtyy itse seuraavaan kysymykseen kun on valmis eli klikkaa tällöin ”Seuraava kysymys” -painiketta.

"Jos valitset tämän,
avautuu ikkuna, johon
voit syöttää
sähköpostiosoitteesi"

Haluan tilata
uutiskirjeen

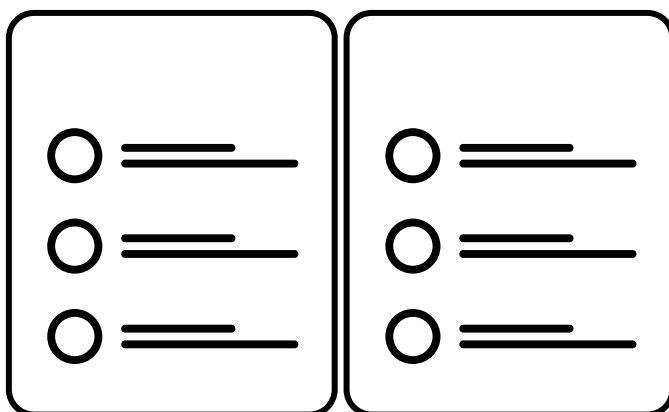

3.2.3 Johdonmukainen navigointi (Taso AA)

Verkkosivujen joukon useilla verkkosivuilla toistuvat navigointimekanismit esiintyvät aina samassa järjestyksessä suhteessa toisiinsa, ellei käyttäjä toisin valitse.

Esimerkkinä sama esitystapa.

Usein toistuvat valikot ja muut vastaavat elementit tulisi aina esittää samassa paikassa, saman sisältöisinä.

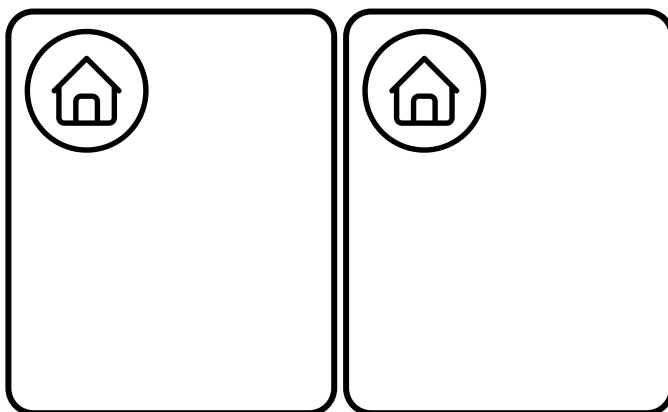

3.2.4 Johdonmukainen merkitseminen (Taso AA)

Komponentit, joilla on sama toiminnallisuus verkkosivujen joukossa, merkitään johdonmukaisesti.

Esimerkkinä johdonmukaisuus sisällössä.

Käytä samaa logiikkaa sivuilla tekstin osalta. Jos sivun voi tulostaa se tapahtuu kaikissa kohdissa samalla tavalla. Jos käytät Facebook -logoa, käytä samaa logoa kaikilla sivuilla.

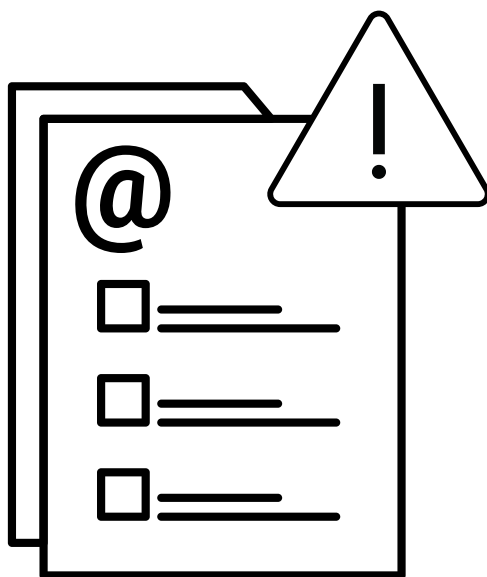

3.3.1 Virheen tunnistaminen (Taso A)

Jos syötevirhe havaitaan automaattisesti, virheellinen kohta osoitetaan ja virhe kuvataan käyttäjälle tekstimuotoisena.

Esimerkkinä lomakkeiden virheiden tunnistaminen.

Lomakkeessa oleva virheellinen sähköpostiosoite tulee korostaa ja kuvata sanallisesti, mistä virheessä on kyse, esimerkiksi sähköposti on väärässä muodossa.

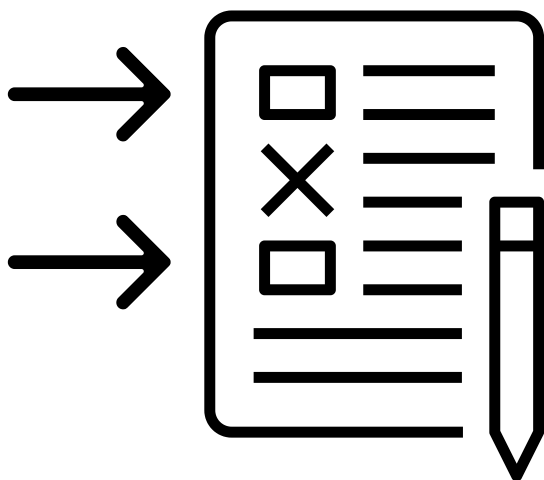

3.3.2 Nimilaput tai ohjeet (Taso A)

Kun sisältö edellyttää käyttäjän syötettä, tarjolla on nimilappuja (label) tai ohjeita.

Esimerkkinä lomakkeen kenttien nimeäminen.

Merkitse lomakkeelle syötettävät kentät. Kaikkien kenttien nimeämisen lisäksi pakolliset kentät on merkittävä näkyvästi.

3.3.3 Virheen korjausehdotus (Taso AA)

Jos syötevirhe havaitaan automaattisesti ja korjausehdotuksia tiedetään, ehdotukset esitetään käyttäjälle, paitsi jos tämä vaarantaisi tietoturvan tai sisällön merkityksen.

Esimerkkinä lomakkeiden virheilmoitukset.

Lomakkeessa virheellisen tiedon syöttämisestä tulee tulla virheilmoitus. Käyttäjälle pitää kertoa, mikä hänen antamassaan tiedossa on väärin, esimerkiksi sähköpostiosoitteesta puuttuu @-merkki.

3.3.4 Virheiden ennaltaehkäisy (oikeudellinen, taloudellinen, data) (Taso AA)

Verkkosivuille, joista seuraa käyttäjälle oikeudellisia sitoumuksia tai taloudellisia transaktioita, jotka muokkaavat tai poistavat käyttäjän hallinnoimaa dataa tietovarastossa tai jotka lähettävät käyttäjän koevastauksia, ainakin yksi seuraavista pitää paikkansa:

- Lähetykset ovat peruttavissa.
- Käyttäjän syöttämä data tarkastetaan syötevirheiden varalta ja käyttäjälle tarjotaan mahdollisuus virheiden korjaamiseen.
- Käytettävissä on mekanismi informaation tarkistamiseen, vahvistamiseen ja korjaamiseen ennen lopullista lähettämistä.

Esimerkkinä virheellisen tiedon peruutus.

Esimerkiksi verkkokaupan tilauksessa käyttäjän on mahdollista estää virheellisen tiedon lähetys esikatselun avulla. Esikatselusta pääsee korjaamaan aiemmin syötettyjä tietoja ja esikatselun lopussa on selkeästi nimetty painike ”Lähetä tilaus”.

4. TOIMINTAVARMA

Sisällön pitää olla riittävän toimintavarmaa, jotta se voidaan luotettavasti tulkita laajalla joukolla käyttäjäagentteja, mukaan lukien avustavilla teknologioilla.

4.1 Yhteensopiva

Maksimoi yhteensopivuus nykyisten ja tulevien käyttäjäagenttien, mukaan lukien avustavien teknologioiden, kanssa.

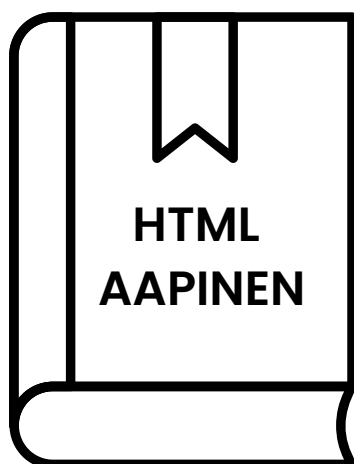
4.1.1 Jäsentäminen (Taso A)

Kun sisältö on toteutettu merkkaukieliä käyttämällä, elementeillä on täydelliset alku- ja lopputagit, elementit on järjestetty sisäkkäin spesifikaation mukaisesti, samaa attribuuttia ei ole annettu elementeille moneen kertaan ja kaikki ID-tunnisteet ovat yksilöllisiä, paitsi tilanteissa, joissa määritykset sallivat tämänkaltaiset ominaisuudet.

Huomautus: Alku- ja lopputagit, joiden muotoilusta puuttuu jokin kriittinen merkki, kuten päättävä ”suurempi kuin” -merkki tai sopiva lainausmerkki attribuutin arvosta, eivät ole täydellisiä.

Esimerkkinä koodaus.

HTML:n kielioppisääntöjä noudatetaan koodatessa.

4.1.2 Nimi, rooli, arvo (Taso A)

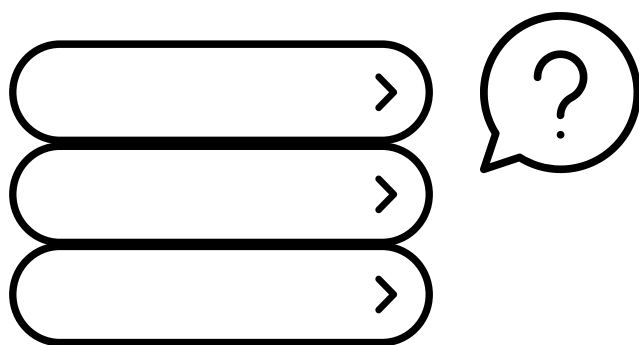
Kaikkien käyttöliittymäkomponenttien

- Nimi ja rooli voidaan selvittää ohjelmallisesti.
- Tilat, ominaisuudet ja arvot, jotka käyttäjä voi asettaa, voidaan myös asettaa ohjelmallisesti.
- Tieto edellisten muutoksista on käyttäjäagenttien, mukaan lukien avustavien teknologioiden, saatavissa.

Tämä kriteeri on suunnattu ensisijaisesti web-kehittäjille, jotka toteuttavat tai koodaavat itse käyttöliittymäkomponentteja.

Esimerkiksi haitari-elementti.

Määritä haitareille eli laajennuspaneeleille ohjelmallinen nimi, jotta käyttäjä ymmärtää onko haitari auki vai suljettu.

4.1.3 Tilasta kertovat viestit (Taso AA)

Sisällössä, joka on toteutettu käyttäen merkkaukieliä, tilasta kertovat viestit voidaan selvittää ohjelmallisesti sellaisen roolin tai ominaisuuksien avulla, jotka mahdollistavat viestin esittämisen käyttäjälle avustavan teknologian avulla ilman kohdistuksen siirtämistä.

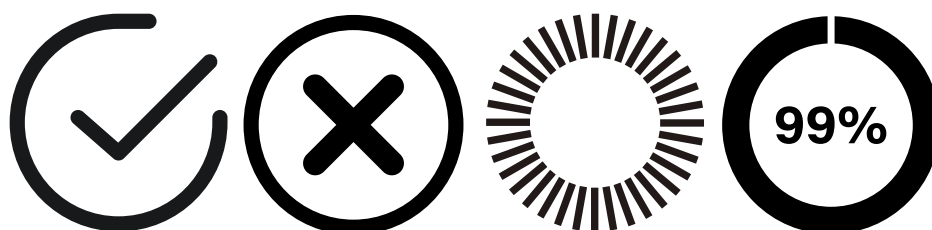
Esimerkkejä tärkeistä viesteistä:

- Toiminnon tulos tai onnistuminen
- Virhe
- Toiminto on käynnissä ja valmistumista odotellaan
- Toiminnon edistyminen

Viestin voi toteuttaa esimerkiksi käyttämällä ARIA-live-ominaisuutta tai ARIA-roolia "alert".

Esimerkkinä tuotteen lisääminen ostoskoriin.

Esimerkkinä tuotteen lisääminen ostoskoriin.

Vantaalla 26.05.2023

Kirjoittaja, kortti-ideointi:
Terhi Kärpänen
Laurea-ammattikorkeakoulu

Valokuvat: Shutterstock, Canva
ISBN: 978-951-799-663-1
Copyright: tekijä CC BY-SA 4.0., pl
valokuvat.

Lähteet:
W3C. Web Content Accessibility
Guidelines (WCAG) 2.1.
<https://www.w3.org/TR/WCAG21/>

Laki digitaalisten palveluiden
tarjoamisesta 306/2019, 7–10 §:
Digitaalisten palvelujen saavutettavuus.
[https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/
20190306](https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190306)

Validointi: Avaava
Visuaalinen suunnittelu: Vision Factory

Nämä kortit on tuotettu osana Disko-
digitaalisten palveluiden saavutettavuus
koronan kukistajana -hanketta. Hanke
on toiminut 1.9.2021 - 30.8.2023 ja se
rahoitettiin osana Euroopan unionin
COVID-19 pandemian johdosta
toteuttamia toimia.

Hanketta toteutti Laurea-
ammattikorkeakoulu yhdessä Haaga-
Helia ammattikorkeakoulun kanssa.
Hanke toimi Uudenmaan alueella.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

